

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

عنوان:

برخی از مهمترین مسائل و مشکلات اقتصادی استان خراسان رضوی (صنعت، معدن، تجارت و کشاورزی)
به همراه پیشنهادات

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

مهر ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

عنوان:

برخی از مهمترین مسائل و مشکلات اقتصادی استان خراسان رضوی (صنعت، معدن، تجارت و کشاورزی) به همراه پیشنهادات

مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

واژگان کلیدی: استان خراسان رضوی، موانع و مشکلات، راهکارها

گروه: اقتصاد کلان و آینده پژوهی - شماره: ۱۰۰۳

تاریخ انتشار: مهر ۱۴۰۳

نشانی: مشهد مقدس - خیابان امام خمینی - جنب باغ ملی - ساختمان اتاق بازرگانی - کد پستی: ۹۱۳۷۷۳۴۱۹۵

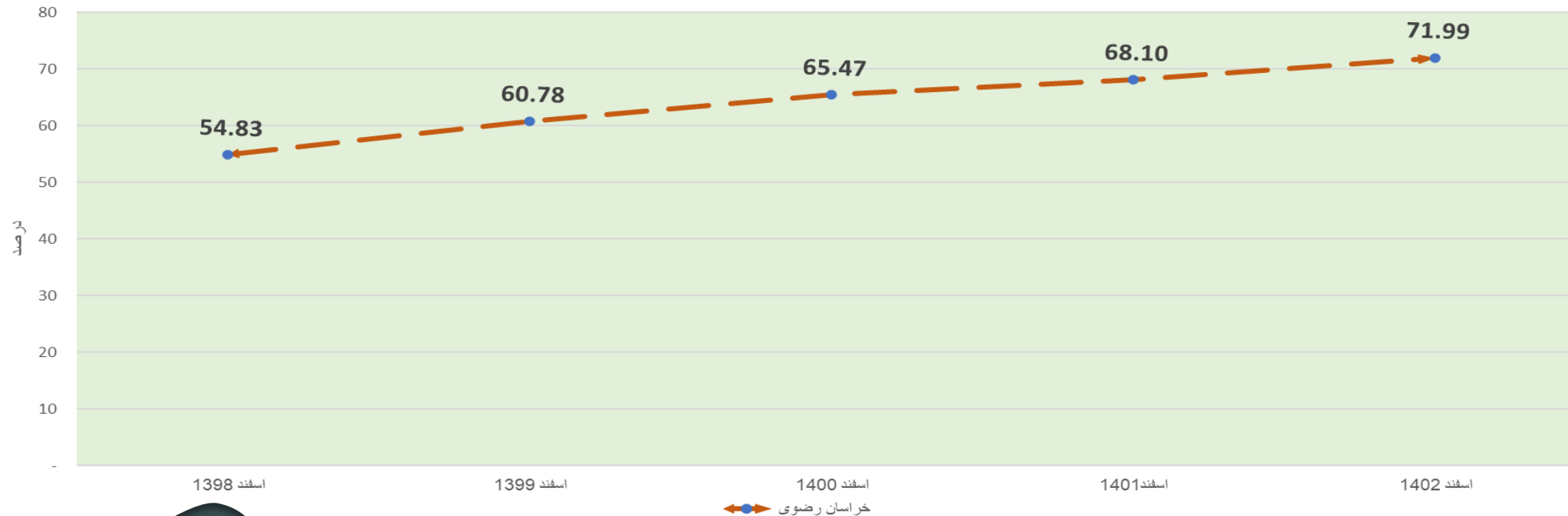

عقب ماندگی استان در نسبت تسهیلات به سپرده های قانونی

(براساس داده های اسفند ماه ۱۴۰۲)

براساس رتبه بندی در مقایسه با سایر استان ها نسبت تسهیلات به سپرده های استان خراسان رضوی ۷۱.۹۹ درصد است. در حالی که بسیاری از استان ها نسبت بیش از ۸۵ درصد (شرایط تعیین شده قانونی) را دارند.

خراسان رضوی

در استان خراسان رضوی واحدهای اقتصادی متعددی همچون واحدهای فولادی، معدنی و... وجود دارند که محل فعالیت آنها در استان ولی گردش مالی و حسابهای بانکی در سایر استانها است در صورتی که محل فعالیت آنها در خراسان رضوی است و از این محل هیچ عایدی نصیب استان نمی شود.

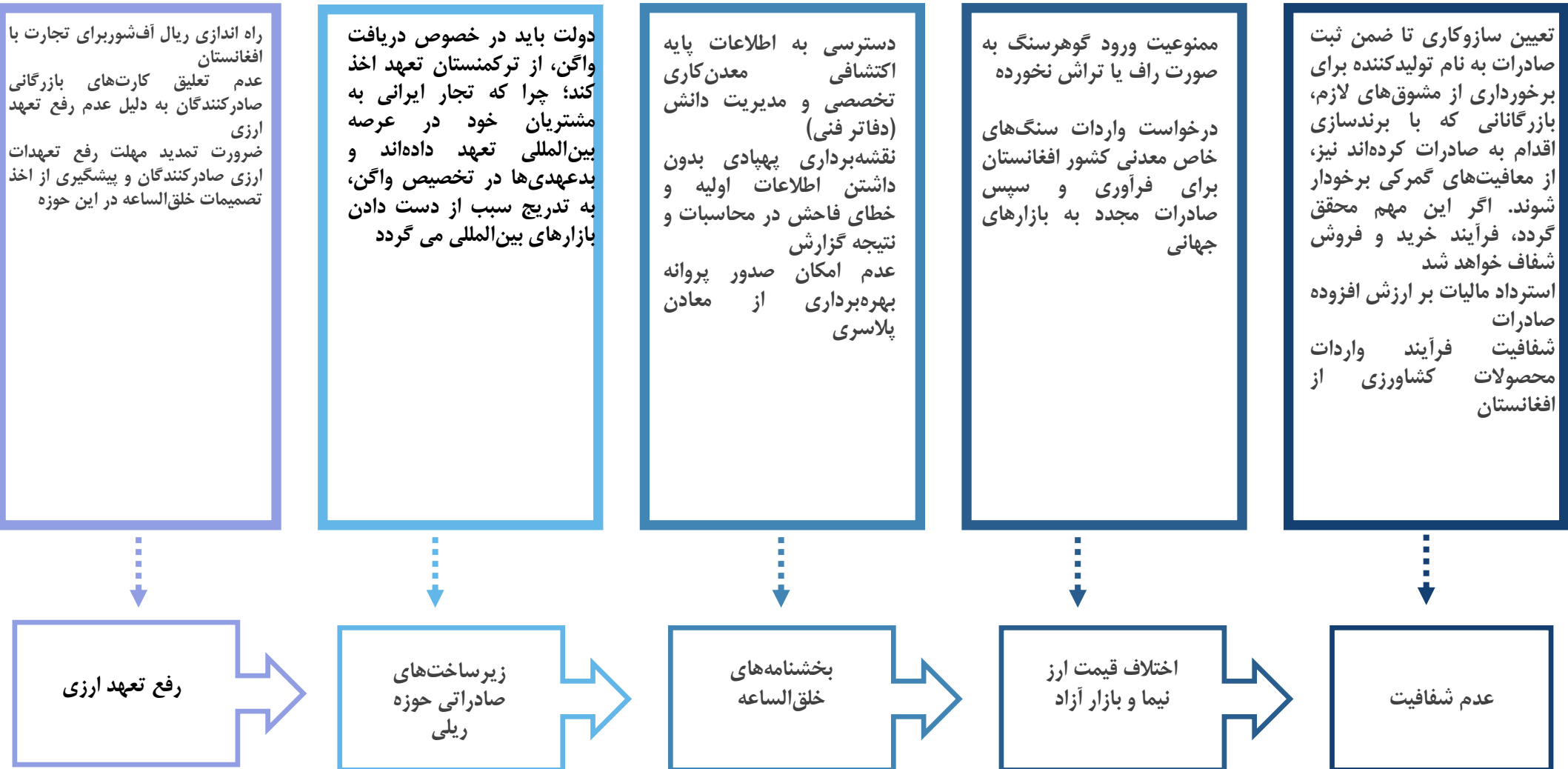
یکی از علل مهم بالا بودن رقم تسهیلات و سپرده ها در استان تهران استقرار دفاتر مرکزی بسیاری از شرکت ها و واحدهای تولیدی سایر استان ها در استان تهران بوده و عمده فعالیت های بانکی آن ها از طریق شعب بانک ها و مؤسسات اعتباری استان تهران انجام می شود.

تجمع حساب ها در مرکز موجب کاهش ظرفیت های بانکی در استان ها شده و امکان ارایه تسهیلات به تولید کنندگان و صنعت گران به شدت کاهش خواهد یافت.

مشکلات حوزه تجارت در استان

مشکلات

مشکلات حوزه تجارت در استان

انجمن بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

ضرورت پیوستن ایران به
FATF
ارتباط با بانک‌های بین‌المللی،
امکان صدور ضمانت‌نامه جهت
صادرات خدمات فنی و مهندسی

الزام به سپرده‌گذاری و
مسدودسازی نقدینگی برای
تخصیص ارز و اخذ وثایق سنگین
از متقاضیان

عدم اشراف کامل برخی کارمندان
شعب ارزی به انواع روش‌های
تأمین ارز و پیچیده و زمان‌بر بودن
فرآیند اخذ ارز دولتی به دلیل
بوروکراسی اداری (حدود دو تا سه
ماه)

ساده‌سازی فرآیند دریافت گواهی
عدم تولید داخلی یا عدم تأمین
نیاز داخل صورت پذیرد.

تمدید مهلت اعتباری ثبت
سفارش

موضوع ترخیص کالا بدون کد
رهگیری بانکی را با اخذ
دریافت وثیقه یا تعهد از
صاحبان کالا، جایگزین
نگهداری بخشی از کالا در
گمرک نمود.

مشکلات

تجارت با جهان

ثبت سفارش و
تخصیص ارز

رسوب کالاهای
وارداتی در
گمرک

مشکلات و راهکارهای حوزه معادن در استان

در زمینه رفع تعهدات ارزی نیز به سمت قیمت بازار حرکت شود و همچنین قیمت گذاری‌های دستوری حذف شود

در خصوص تغییر کاربری اراضی به این نکته باید توجه داشت که در مورد معادن مسبوق به فعالیت نیاز به استعلام از جهاد کشاورزی وجود ندارد و اولویت با فعالیت معدن است. این نکته در بسیاری از استان‌ها جا افتاده است و معادن بدون مشکل به فعالیت خود ادامه می‌دهند.

در قانون اعلام شده، در صورتی که وزارت صمت به معدنی در خصوص مسائل ایمنی اخطار کتبی داده باشد و آن معدن اقدامی در راستای ایمن‌سازی نکرده باشد، می‌تواند معدن را تعطیل کند و در غیر این صورت، حق تعطیلی کل معدن را ندارد؛ اما متأسفانه بعضاً اینگونه عمل نمی‌شود.

-نظرخواهی از تشکلهای بخش خصوصی با نظر کارشناسان رسمی دادگستری که قیمت تعیین شده مستقیماً بر میزان حقوق دولتی معادن تاثیر می‌گذارد و ممکن است با ارزیابی نادقیق فشار مضاعف به واحد تولیدکننده وارد شود.
-توجه به شرایط هر معدن جهت دریافت حقوق دولتی و باید قیمت تمام شده تولیدات معدنی را برای دریافت حقوق دولتی در نظر گرفت. همچنین در تعیین حقوق دولتی معادن محروم و غیرمحروم تفاوتی وجود داشته باشد. فاصله سینه کار تا محل دیوی ماده معدنی و فاصله معدن تا جاده‌های مواصلاتی، عمق استخراج مواد معدنی و سهل یا صعب‌الاستخراج بودن معادن باید در تعیین قیمت پایه برای اخذ حقوق دولتی لحاظ شود
-پیگیری نرم افزار تعیین حقوق دولتی معادن

قیمت محصولات معدنی باید بر اساس عرضه و تقاضا تعیین شود. تبصره ۹ ماده ۱۴ قانون معادن اشاره به آن دارد که «دولت اجازه قیمت گذاری مواد معدنی غیرانحصاری که در بازار رقابتی تولید و عرضه می‌شود را نداشته و ملاک تعیین قیمت عرضه و تقاضا خواهد بود»، اما بعضاً دولت با این تبصره مخالف است و معتقد است که قیمت گذاری دستوری در این حوزه انجام گیرد.

آزاد شدن قیمت انرژی در حوزه معادن

مشکلات اخذ استعلام از منابع طبیعی

موضوع تعطیلی معادن

حقوق دولتی معادن

قیمت گذاری دستوری از سوی دولت

مشکلات

مشکلات و راهکارهای حوزه معادن در استان

امکان واردات ماشین آلات مورد نیاز با عمر بیش از ۱۰ سال که با محدودیت‌هایی همراه است.

در حال حاضر دولت ثبت سفارش واردات ماشین آلات معدنی را نسبت به سال‌های گذشته بسیار محدود کرده است. بعضاً فرآیند واردات ماشین آلات معدنی بسیار زمان بر است که لزوم تسریع در این فرآیند را می طلبد

ایجاد شعب اختصاصی معدن در دادگاه‌ها با همکاری و استفاده از ظرفیت کانون کارشناسان رسمی دادگستری جهت بررسی دقیق موضوعات معدن

سهم حوزه معدن از تسهیلات بانکی بسیار اندک است، در حالی که تسهیلات به رشد معادن و توسعه اقتصادی استان کمک شایانی می‌کند. پذیرش پروانه بهره‌برداری به عنوان وثیقه

دسترسی به اطلاعات پایه اکتشافی معدن کاری تخصصی و مدیریت دانش (دفاتر فنی)

نقشه‌برداری پهنپادی بدون داشتن اطلاعات اولیه و خطای فاحش در محاسبات و نتیجه گزارش عدم امکان صدور پروانه بهره‌برداری از معدن پلاسری

ممنوعیت ورود گوهرسنگ به صورت راف یا تراش نخورده

درخواست واردات سنگ‌های خاص معدنی کشور افغانستان برای فرآوری و سپس صادرات مجدد به بازارهای جهانی

تامین خوراک، تامین آب و انرژی، بهره‌وری و تکنولوژی تولید، حمل‌ونقل و لجستیک و جایگاه‌یابی در زنجیره‌های ارزش صنایع معدنی
موضوع معارضین محلی که اغلب، تنش‌های آبی در منطقه سبب این امر شده است

مشکلات

واردات ماشین‌آلات مورد نیاز، دغدغه معدن کاران

موضوعات معدن در بانکداری و دادگاه‌ها

اطلاعات معدنی

واردات سنگ‌های خاص معدنی

مشکلات انرژی در معادن

مشکلات پیش روی واحدهای تولیدی (صنعت) - استان - حل در قالب ملی

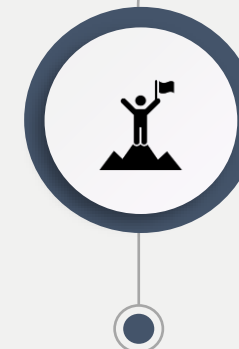
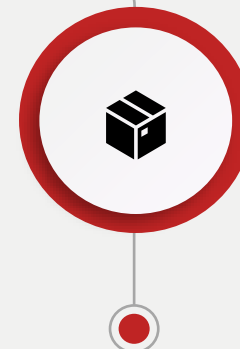
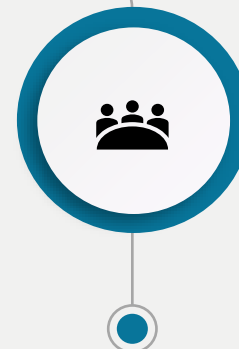
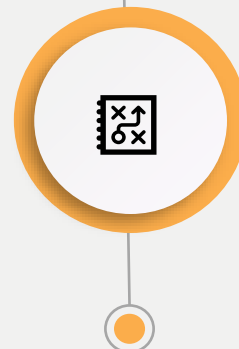
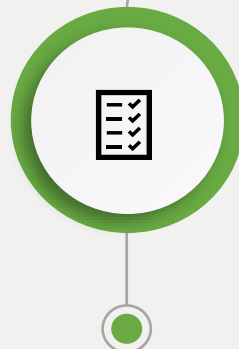
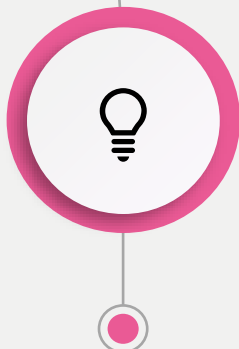

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

مشکلات پیش روی واحدهای تولیدی (صنعت) - حل در قالب ملی

منبع: مرکز پژوهش‌های اتاق ایران (۱۴۰۰)

افزایش بهای بی رویه و نامناسب انرژی و سوخت و کاهش یارانه برق صنایع مادر

بوروکراسی و مستندات دست و پا گیر در اخذ مجوزها، ثبت شرکت و....

صدور بخشنامه های متعدد و موازی بانک مرکزی و سایر دستگاهها در تخصیص ارز و تأمین مواد اولیه

رشد چشمگیر نرخ ارز و افزایش قیمت تمام شده مواد اولیه

ضعف زیرساختهای پشتیبان تولید (برق، گاز و...)

چالش عرضه خوراک در بورس و نمره قیمت گذاری آن در بازار داخل

مداخله قیمتی دولت در بازار در قالب تعرفه گذاری و وضع عوارض

عدم توازن در عرضه و تقاضای مواد اولیه، عدم دسترسی به مواد اولیه با کیفیت مطلوب در داخل (تنظیم بازار داخل و عدم تخصیص انکاف مواد اولیه)

چالش ارزش گذاری کالاهای صادراتی، تنوع و اختلاف نظر در دستور العمل های گمرکی

مشکلات پیش روی واحدهای تولیدی (صنعت) - حل در قالب ملی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

-

نوسانات نرخ ارز و شفاف نبودن دورنمای اقتصاد برای فعالان بخش خصوصی و چالش نقل و انتقال ارز به دلیل شرایط تحمیل تحریم
-

عدم ترخیص به موقع کالاها و دیپوی حجم قابل توجهی از مواد اولیه در گمرکات کشور به دلیل وجود قوانین و مقررات ناکارآمد و دست و پا گیر و عدم وجود هماهنگی میان بانک مرکزی و گمرک در تخصیص ارز
-

محاسبه بهره مرکب و جرائم دیرکرد علیرغم صدور بخشنامه و دستورالعمل ها مبنی بر محاسبه و لزوم اعمال بخشودگی
-

نبود یک قاعده مشخص در تهاتر بین مطالبات بخش خصوصی از نهادهای دولتی و بدهی های آنها به سازمانهای بیمه و مالیات
-

تعیین ضرایب نامتعارف برای سهم بیمه در قراردادهای پیمانکاری و مشکل تهاتر با اوراق و اسناد خزانه در پیمانهای غیر عمرانی
-

فعالیت بنگاه داری بانکها و رقیب بخش خصوصی
-

فرآیند طولانی واردات مواد اولیه از زمان ثبت سفارش، تأیید سازمان صمت تا دریافت کد تخصیص و خرید ارز از بانک مرکزی، ارسال حواله و....
-

چالش در عملکرد بیمه مبنی بر بررسی دفاتر سنوات قبل و محاسبه بیمه و جریمه برای کلیه امور خدماتی
-

چالش در عملکرد مالیات بر رسیدگی مکرر و پی در پی تحت عناوین مختلف از جمله مالیات عملکرد متمم عملکرد ارزش افزوده ماده ۲۹۹ و تکلیفی و ...
-

قانون مالیات بر ارزش افزوده و کامل نبودن زنجیره ارزش افزوده صادرات مواد اولیه مورد نیاز صنایع داخلی و قیمت گذاری فروش مواد اولیه در بورس کالا
-

فقدان یادگیری و تسلط بر فناوری
سیستم انگیزشی مشوق فعالیت های غیرمولد رقیب تولید

- ▶ کم آبی (برداشت بی رویه از آبهای زیرزمینی)
- ▶ کشت سنتی محصولات کشاورزی
- ▶ کمبود صنایع تبدیلی و تکمیلی محصولات کشاورزی
- ▶ کاهش مراتع به دلیل عدم تعادل دام و مرتع
- ▶ نبود سرمایه گذاری در زمینه محصول پسته
- ▶ عدم وجود کشتارگاه صنعتی و فرآوری محصولات دامی و طیور
- ▶ نبود ثبات قیمت در بازار زعفران و فروش گل زعفران
- ▶ ضعف در برندینگ و مارکتینگ و بسته بندی محصولات کشاورزی و صدور فله ای محصولات
- ▶ عدم وجود شناسنامه و استاندارد برای اکثر محصولات کشاورزی استان

▶ انحصارگری تعداد محدودی شرکت در عرصه واردات نهاده های دام

▶ **مشکل در حمل نهاده دام و طیور:** از طریق سیستم ریلی ضروری است زیرا حمل نهاده سویا، ذرت و جو از طریق ریل سبب کاهش هزینه بار به یک چهارم قیمت خواهد شد. متأسفانه نهاده دام و طیور از طریق حمل و نقل باری و زمینی با استفاده از سیستم های فرسوده انجام می شود که هزینه نهایی بار، بسیار زیاد است و احتمال فساد محصول به دلیل گرمای زیاد محیط را به همراه دارد

▶ **کیفیت پایین تامین نهاده:** به خصوص حوزه طیور به واردات وابسته هستیم. نهاده های دام و طیور پس از خریداری، حدود هشت ماه تا یک سال در انبار بنادر انباشته می شود و مدیریت صحیحی برای توزیع آن صورت نمی گیرد. نهاده های دام و طیور پس از فساد و کاهش کیفیت، به بازار آزاد عرضه و توسط کارخانه جات خریداری می شود.

▶ **عدم استقلال شرکت های واردکننده استانی:** در حال حاضر این امر امکان پذیر نیست و یکی از دغدغه های اصلی در این حوزه، تامین نقدینگی مورد نیاز است.

▶ دولت در بحث واردات نهاده های دامی، خراسان رضوی را به عنوان استان پایلوت انتخاب و به شرکت های واردکننده استانی تفویض اختیار واردات نهاده های دام و طیور را اعطا نماید تا از انحصارگری در این حوزه جلوگیری گردد.

▶ **عدم تامین ارز:** شرکت های بازرگانی واردکننده نهاده های دام و طیور استان به دلیل عدم تامین ارز مورد نیاز توان و انگیزه کافی برای واردات ندارند، در صورتی که تامین ارز با مدت زمان کوتاه تری صورت گیرد، اتحادیه های استانی امکان واردات نهاده های دام و طیور را دارند. شرکت های بازرگانی، واردات را با ارز نرخ آزاد تهیه و کالا و محصول را به بازار عرضه می کنند؛ اما پس از گذشت یک سال، ارز دولتی به آنان تخصیص داده می شود. با تخصیص ارز و پرداخت تسهیلات ارزی به موقع امکان کاهش قیمت نهاده های دام و طیور وجود دارد. هم اکنون نرخ های جهانی نهاده های دام و طیور با قیمت گذاری آن در ایران کاملاً متفاوت بوده و مطابقت ندارد. در این راستا ضروری است تخصیص ارز و تسهیلات، به شرکت های بازرگانی معتبر و دارای صلاحیت استانی صورت گیرد

موانع پیش روی توسعه استان

راهکار	علل	مسئله	ردیف
<p>بازنگری در تخصیص سهمیه های نهاده های دامی با عنایت به فقر مراتع و افزایش نارضایتی دامداران (تخصیص حداقل ۳۰۰ هزار تن جو ۲۰۰ هزار تن ذرت و ۵۰ هزار تن کنجاله مازاد بر سهمیه استان)</p> <p>تخصیص سهمیه مازاد برای کالای اساسی و استراتژیک بالاخص گندم با عنایت به جمعیت سربار استان</p> <p>تفویض اختیارات حداقل ۲۰ درصد ذخایر استراتژیک کالاهای اساسی استان برای تنظیم فوری بازار .</p> <p>با عنایت به فاصله استان از بنادر و فرسودگی سیستم حمل و نقل جاده ای استان ، صدور مجوز جهت ورود کامیون های کارکرده به منظور تقویت ناوگان حمل و نقل جاده ای به میزان دوهزار کشنده صرفا ویژه حمل ما یحتاج عمومی و ضروری</p>	<ul style="list-style-type: none"> وجود جمعیت بالا در استان و همچنین بیش از ۳۰ میلیون زائر و گردشگر و جمعیت متغیر مشهد مقدس در طول سال وجود بیش از ۸،۲ میلیون دام سبک و قریب به ۳۶۰ هزار دام سنگین و ..... قطب دام و تولید گوشت و پروتئین کشور خشکسالی های اخیر و کاهش بارندگی استان فقر مراتع و عدم تامین علوفه دام سبک و سنگین نوسان نرخ ارز و مشکلات پیش پای تولید کنندگان دام و طیور در دستیابی به نهاده خاص وارداتی مانند ذرت ،کنجاله سویا ، جو وجود نابسامانی در روند صدور مجوزهای فعالیت در حوزه دام سنگین و وجود تعداد زیادی واحد تولیدی دام سنگین غیر مجاز 	<p>مشکلات تامین نهاده های دامی و کالاهای اساسی</p>	۱
<p>صدور احداث چند شهرک صنعت نعتی جدید</p> <p>توجه به خصوصی سازی شهرکهای صنعتی و کمک به رفع مشکلات آنان مانند بخش دولتی</p> <p>تامین سریع زیرساختهای مورد نیاز شهرکهای صنعتی استان (آب و برق و گاز و ...)</p> <p>تسریع در فرآیند پاسخ به استعلامات مورد نیاز سرمایه گذاران</p> <p>الزام بانک در پرداخت تسهیلات مورد نیاز واحدهای تولیدی و اقتصادی</p> <p>الزام به توسعه نیروگاههای تجدیدپذیر بخصوص خورشیدی و ضرورت تامین مالی و تسریع در صدور مجوز توسط وزارت نیرو</p> <p>تفویض اختیارات کافی به استانها در حوزه سرمایه گذاری</p>	<ul style="list-style-type: none"> کمبود گاز برای تامین سوخت مورد نیاز نیروگاهها برای تولید برق خشکسالی های ممتد و طولانی و اثرات تغییر اقلیم و کمبود آب برای مصارف بخش های اقتصادی کمبود سایر زیر ساخت ها از جمله گاز و آب طولانی بودن فرآیندهای صدور مجوز و بروکراسی های اداری عدم اختیارات کافی در استان 	<p>ضعف سرمایه گذاری داخلی و خارجی در استان در نتیجه ضعف زیرساختها</p>	۲

موانع پیش روی توسعه استان

ردیف	مسئله	علل	راهکار
۳	عدم تمرکز حساب شرکت های بزرگ در استان و مشکل تامین مالی و اقتصادی (شرکت های معدنی سنگان، ایران خودرو و ...)	<ul style="list-style-type: none"> افتتاح حساب شرکتهای بزرگ استان در تهران (حدود ۲۰ شرکت) انجام فعالیتهای اقتصادی و بانکی شرکتهای دولتی استان در تهران معادل ۳۰ درصد حجم نقدینگی استان گردش مالی دارند که خارج از استان انجام میشود پرداخت مالیات های مربوطه به تهران 	<ul style="list-style-type: none"> الزام به دستور عاجل برای استقرار حسابهای بانکی شرکتهای بزرگ در استان تشکیل صندوق عدالت و پیشرفت و توسعه استان با رویکرد تامین منابع مالی ناشی از فعالیتهای اقتصادی و بانکی شرکتهای بزرگ، جذب مالیات و عوارض مربوطه برای تامین منابع مورد نیاز طرحهای نیازمند مالی در سایر بخشهای استان برای نیل به توسعه متوازن
۴	سیاست های متناقض در استفاده از فرصت سرمایه گذاری در صنعت نقره و گوهرسنگها با محوریت استان خراسان رضوی	<ul style="list-style-type: none"> فرصت بسیار ارزشمند تولید، جذب سرمایه و اشتغالزایی در حوزه صنایع دستی و صنعت فلزات گرانبها ضرورت تامین مواد اولیه و رفع مشکل صادرکنندگان فعال در این زمینه در حال حاضر بیش از ۲۰۰۰ کارگاه تولید سنتی و صنعتی در استان با اشتغال مستقیم ۱۳۰۰۰ نفر وجود دارد و مصرف متوسط آنها سالانه ۴۵ تن نقره خام می باشد. گردش مالی حداقل ۱۵ هزار میلیارد ریال در این حوزه استان خراسان رضوی قطب تولید و گردشگری در حوزه نقره و گوهرسنگها می باشد. محدودیت سقف صادرات همراه مسافر برای زیور آلات نقره (حداکثر ۳۰۰ گرم) براساس بند ج ماده ۳۷ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر نماینده بانک مرکزی بایستی به عنوان یکی از دستگاه های صادرکننده مجوز صادرات تجاری در گمرکات تخصصی صادرات فلزات گرانبها بصورت ثابت حضور داشته باشد. که این مهم تاکنون اجرایی نشده است 	<ul style="list-style-type: none"> افزایش سقف صادرات همراه مسافر زیورآلات نقره از ۳۰۰ گرم به ۳ کیلوگرم استقرار نماینده دائم و دارای اختیار بانک مرکزی برای صدور مجوز صادرات تجاری فلزات گرانبها اعم از زیورآلات طلا و نقره در گمرک تخصصی فرودگاه شهید هاشمی نژاد مشهد تدوین ضوابط ورود و خروج فلزات گرانبها به /از کشور توسط اشخاص بصورت همراه مسافر جهت مصارف غیرتجاری که باید براساس بند ۹ آیین نامه ورود و صدور فلزات گرانبها توسط بانک مرکزی تهیه و ابلاغ می گردید که از سال ۱۳۹۴ تاکنون مسکوت است